

Pääkirjoitus

Viranomaisyhteistyöllä metsien karanteeni- ja vierastuholaisia vastaan

Ilmastonmuutos tuo jatkuvasti metsillemme uudenlaisia uhkia. Niin vanhat tutut lajit kuin uusien tuulien tuomat lajit uhkaavat metsiämme entistä voimakkaammalla tasolla. Tilanteeseen on varauduttu jo mm. valmistelemalla valmiussuunnitelmia sekä kotimaisten että ulkomaisten lajien aiheuttamia tuhoja vastaan. Monenlaisiin uhkiin on hyvä varautua vahvistamalla viranomaisyhteistyötä Suomessa. Arjen ruohonjuuritason yhteistyö mahdollistaa nopean reagoinnin myös vaikeammassa tuho- ja torjuntatilanteissa.

Kasvinterveyslainsäädännön mukaan esimerkiksi Metsäkeskus avustaa Ruokavirastoa karanteenituhon liittyvässä tiedonsaannissa. Näin Ruokavirasto saisi tarvittaessa esimerkiksi ajantasaisia karttoja kohdealueesta. Ruokaviraston ja LUKEn metsätuhoasioista vastaavat virkamiehet tekevät jatkuvasti töitä, jotta uudenlaiset ja epäselvät tuhotapaukset saataisiin selvitettyä. Samalla vaihdetaan tietoja kartoitus- ja pyydystystavoista, jotta saadaan selville Suomeen soveltuvimmat pyydystystavat eri lajiryhmille. Samoin näytteitä lähetetään tarvittaessa puolelta toiselle. Metsätuholaisten kartoitustarpeet ovat osin päällekkäisiä siten, että yksi viranomainen hyötyy usein toisen tekemistä ensihavainnoista. Tämä on tärkeää jo senkin vuoksi, että karanteenituhoojat

pääsevät usein elämään vuosia uudessa paikassa ennen ensihavainnon tekemistä ja hävittämisen aloitusta. On selvää, että viivästys heikentää hävityksessä onnistumisen mahdollisuuksia.

Ruokavirastossa on tunnistettu puutavaran tuontiin ja käyttöön liittyviä riskikohteita, joita on hyvä kartoittaa karanteenituhoojien leviämisen varalta. Samoilla alueilla voi levitä myös muita, ei ehkä karanteenitason lajeja, mutta muuten metsien terveydellemme merkittäviä ja kiinnostavia lajeja. Esimerkiksi Suomen pohjoisin havuparikaslöytö tehtiin äskettäin LUKEn ja Ruokaviraston ELY-yhteistyössä tekemän valvonnan yhteydessä Satakunnassa. Havuparikas on mahdollisesti tulokaspatogeeni, joka on yhdessä okakaarnakuoriaisen kanssa synnyttänyt suht laajalti eteläsuomalaisia mäntymetsiä tuhoavan cocktailin.

Nyt kartoituskohteiden valintaan sisältyy uusia muuttujia. Meneillään nimittäin on Venäjän tilanteesta syntynyt puumarkkinoiden murrosvaihe, jossa toimijat pyrkivät korvaamaan Venäjän puutavaratuontia muista maista tuotavalla puutavaralla. Näihin uusiin maihin liittyy uudenlaisia metsätuho-keittäjä. Jos ajatellaan Eurooppaa, niin Iberian niemimaa on riskialue sen vuoksi, että siellä esiintyy mäntyankeroista laajoilla alueilla. Tuonti on EU:n sisämarkkinoilla vapaata. Jos mäntyankero

tänne päätyisi, ja Suomi kerran menettäisi maineensa mäntyankeroisesta vapaana maana, niin kaikki vietäväksi aiottu havutavara olisi jatkossa kuivattava. Näin kävisi, vaikka itse laji ei aiheuttaisi meille merkittäviä tuhoja, kuten viimeaikaisessa tutkimuksessa on arvioitu.

Jos taas uusiksi tuontimaiksi valikoituisivat Pohjois-Amerikan maat, siellä esiintyy iso liuta vakavimman tason karanteenituhoojiksi luokiteltuja lajeja eli prioriteetilajeja. Niihin kuuluvat saarnen- ja pronsisijalosoukko, aasian- ja kiinanrunkojäära ja mäntyankeroinen. Samoin siellä esiintyy mäjän ruostetauti, jonka aiheuttaja on *Endocronartium harknessii*. Laji on sekä karanteenituhooja että vieraslaji. Siten sekä Ruokavirasto että vieraslajien valvontaviranomaiset (ELYt, LUKE, Syke) koettavat estää lajin leviämistä omalla lainsäädännöllään. Käytännössä tämä vaatisi uudenlaista yhteistyötä, jollaista ei ole Suomessa vielä sovellettu. Monet muutkin karanteenituhoojat ovat samalla vieraslajeja, jolloin yhteistyön tarve on kylvetty jo lainsäädännön sisään.

Vaikka kasvinterveyslainsäädäntö on muun muassa Pohjois-Ameri-

kasta tuonnin osalta tiukka, mikään laki tai valvonta ei ole täydellistä. Eikä mikään puutavaran käsittely ole niin auko- tonta, etteikö joskus jokin haitallinen eliö voisi mukaan jäädä. Hyönteiset ja taudit ovat usein hyvin taitavia leviämään esimerkiksi salamatkustajina. Tämä voi tapahtua vaikkapa valvonnan ulkopuolisen puuhakelaivan mukana. Tai huonolla onnella asianmukaisesti kuivatun ja käsitellyn puutavaran tukipuissa. Esimerkkejä löytyy maailmalta moneksi.

Kaiken tämän vuoksi on tärkeää vetää yhtä köyttä viranomaisten kesken. Ja käyttää annetut resurssit entistäkin tehokkaammin. Lisäksi jokainen metsänomistaja ja metsien terveydestä kiinnostunut voi osallistua työhön lähettämällä Ruokavirastoon havaintonsa epäillessään karanteenituhoojaa. Itse asiassa se on jokaisen kansalaisvelvollisuus, josta on säädetty kasvinterveyslais- sa. Jos kyseessä ei ole karanteenituhooja, Ruokavirasto ohjaa havainnon eteenpäin LUKEen tai muulle asiasta vastaavalle taholle.

*Liisa Vihervuori, metsäsektorin erityis-
asiantuntija, Ruokavirasto*